

Rantsoen beoordelen

Meer kijken is meer zien

De huidige generatie voeradviseurs is niet meer gewend om naar rantsoenen te kijken. Die vertrouwt op de cijfers van het voerprogramma van de computer. Met dat laatste haal je tekortkomingen in het rantsoen slecht boven water, menen Aart Malestein (zelfstandig veevoedingsadviseur) en Erik Smale (adviseur bij Boerenverstand). Hoe dan wel?

Geesje Rotgers

Op het bedrijf van melkveehouder Simon Verheul in het Gelderse Loenen is de overgang van de weide- naar de stalperiode niet optimaal verlopen. Malestein en Smale controleren het rantsoen, samen met Jelle Verbeek (stagiair bij Boerenbestand) en Emiel Dijkhof (stagiair bij veehouder Verheul). “Een aantal koeien is wat te dik op de mest en een aantal te dun”, vertelt Simon Verheul. “Maar vervelender is dat de melk-

productie terug is gezakt. Normaal zit de productie op 30 liter, maar nu haal ik de 27 liter nog niet.” Wat er precies schort aan het rantsoen is onduidelijk. De kuilvoeranalyses zijn niet verontrustend. “Maar hier mag je niet zonder meer op afgaan, je moet het rantsoen met eigen ogen bekijken”, stelt veevoedingsadviseur Aart Malestein.

Controle maiskuil

We bekijken eerst de maiskuil. Die is met 5 à 6 mm wat kort gehakseld, de korrels zijn wel goed geplet bij de oogst. In de praktijk heerst het idee dat goed pletten van de maiskorrel slecht samengaat met een langere haksellengte van de mais. Dit is een misvatting, aldus het adviesteam. Op de hakselaar kunnen de haksellengte en de korrelpletter apart worden afgesteld.

Het is overjarige mais die zacht aanvoelt en allerm minst houderig is. Dit duidt op een hoge celwandverteerbaarheid. De onderste helft van de kuil ziet er anders uit dan de bovenste helft. De onderlaag is groener en natter.

SELECTIE AAN HET VOERHEK

Aan het voerhek wordt gecontroleerd hoe kieskeurig de koeien zijn. Hoewel het voer goed is gemengd, lukt het de koeien toch om de minder smakelijke kuil deels te laten liggen.

Foto: Geesje Rotgers

Malestein knijpt een handvol uit, er komt veel vocht uit. “Krap aan 30 procent drogestof”, schat hij. De bovenlaag is bruiner van kleur en droger. Bij het uitknippen drupt er geen vocht, wel is bij knippen net hoorbaar dat er iets vocht in zit. Dat duidt op 35 tot 36 procent drogestof. De onderlaag is gewoon van gescheurd grasland waardoor het gewas meer nutriënten tot zijn beschikking had en langer kon doorgroeien. Malestein beoordeelt de maiskuil als goed en deze lijkt niet de oorzaak van de tegenvallende melkproductie.

Controle graskuil

In de kuil zijn drie snedes over elkaar gelegd. De bovenste laag is droog, dit gras is in een ouder stadium geoogst. Malestein schat deze laag op 55 procent drogestof met een relatief laag eiwitgehalte en een lage verteerbaarheid. De onderste laag is beduidend natter en groener en bevat rond 35 procent drogestof met veel eiwit en een hoge verteerbaarheid. De lagen liggen niet over de volle lengte over elkaar, de nieuwe snedes zijn er deels bovenop en deels voor gelegd. Hierdoor bestaat de achterkant van de kuil uit snede 1 + 2 en de voorkant uit snede 2 + 4 (snede 3 ligt niet in deze kuil). Bij het aanbreken van deze silo lag er bijna alleen de grassnede 4. Erik Smale, adviseur bij Boerenverstand: “Hier liggen twee volledig verschillende snedes in de kuil (1 versus 4). Bij de kuilanalyses is de uitslag afhankelijk van waar het monster gestoken wordt. Uitgaan van een gemiddeld drogestofpercentage van 45 is hier niet reëel, dat is niet het product dat je op dat moment voert. Een goed rantsoen begint bij slim inkuilen zodat het juiste product op het juiste moment gevoerd kan worden.” Het gras heeft verder een mooie haksellengte. Malestein denkt dat snede 4 weleens de oorzaak kan zijn van de teruggelopen melkgift.

Rantsoen aan het voerhek

Voor de koeien ligt een op het oog goed gemengd rantsoen (samenstelling: 16 kilo maiskuil, 15 kilo graskuil, 6,5 kilo bierbostel, 1 kilo palmpitschilfers, 1,5 kilo citrusbrok, 1 kilo soja, 0,5 kilo raapzaadschroot, krijt, zout en mineralen). De koeien rommelen in het voer, ze selecteren. Er blijft vooral graskuil liggen. Malestein wordt bevestigd in zijn vermoeden dat de vierde snede van de graskuil de oorzaak is van het probleem, want die blijft het meest liggen. Veehouder Verheul kan zich daarin vinden. “Sinds ik die voer, wil het niet melken.”

TWEE VERSCHILLENDE SNEDES

Links graskuil van de vierde snede. Deze is droog en stengelig. Rechts kuil van de veel eiwitrijkere en nattere eerste snede.

Foto: Geesje Rotgers

Proef op de som: de mest zeven

Het rantsoen is beoordeeld en de vierde snede in de graskuil lijkt de oorzaak van de tegenvallende melkgift. Malestein neemt nu de proef op de som door de mest te zeven. Hij verzamelt in de ligboxenstal twee potten mest: (te) dikke en (te) dunne. “De mest vertelt je hoe goed het rantsoen is verteerd”, vertelt Smale. “Op het oog kun je dit niet

UITSLAG KUILANALYSE AFHANKELIJK VAN WAAR MONSTER IS GESTOKEN

beoordelen, je zult de mest moeten uitspelen om goed te kunnen zien wat er is overgebleven.” Volgens Smale is het zeven van de mest een van de belangrijkste stappen in het controleren van het rantsoen. Toch gebeurt dit in de praktijk niet veel. Malestein begint met de dunne mest. Nadat deze is ‘uitgewassen’, is van de volle bak nog

MEST 'UITWASSEN'

De mest wordt uitgespoeld en de vezels blijven achter in de zeef. Zo is goed te zien welke vezels minder goed zijn verteerd.

Foto: Geesje Rotgers

GROOTTE RESTANT

Malestein doet de vezels terug in de beker om te kijken hoe groot het restant is.

Foto: Geesje Rotgers

ongeveer een derde aan vezels over. Dat is goed. De vezels bestaan vrijwel alleen uit graskuil. Van de mais, zowel korrels als blad, en de andere grondstoffen in het rantsoen, is vrijwel niets terug te vinden. De graskuil is duidelijk het slechtst verteerd. Daarna is de (te) dikke mest aan de beurt. Ook deze bak vol wordt uitgespoeld en gezeefd. Hier blijft ongeveer de helft aan vezels over. Dat is te veel. De vezels zijn wel mooi fijn, wat betekent dat de koeien goed geherkauwd hebben. "Maar de fermentatie is duidelijk te traag, het gras is onvoldoende verteerd, de hoeveelheid vezels die in de mest terechtkomt is te groot", aldus Malestein. Ook in dit geval bestaan de vezels louter uit graskuil. "De graskuil is dus inderdaad de boosdoener", stelt hij vast.

Het voeradvies

"De vierde snede in de graskuil (die momenteel wordt gevoerd) levert te weinig energie en eiwit voor de pensmicroben", zegt Malestein. "Daar komt bij dat de koeien aan het voerhek selecteren en deze kuil wat laten liggen. De geur van de kuil is wat zurig en niet optimaal. Om meer samenhang te krijgen in het rantsoen zou water toegevoegd kunnen

worden, maar dat versterkt de geur wat de voeropname niet ten goede komt." Malestein verwacht dat zodra het rantsoen meer van de goed verteerbare, eiwitrijke grassnede gaat bevatten, het beter zal gaan. Tot die tijd is het advies om met iets minder soja en iets meer raapzaadschroot de samenhang te verbeteren.

Veel geautomatiseerde rantsoenberekeningen gaan uit van gemiddelden. Maar gemiddelden kunnen flink afwijken van wat er werkelijk wordt gevoerd. Daarom kan een rantsoenbeoordeling niet zonder 'het oog van de meester'. Malestein kijkt de productie van iedere koe apart na en komt geregeld tot andere voeradviezen dan de computermodellen. Ook Smale kijkt liever zelf. "Als de kuil niet homogeen is van samenstelling, bijvoorbeeld omdat er meer snedes in liggen, dan kan wat je voert behoorlijk afwijken van de gemiddelde bemonsteringswaarde."

De kennis van het beoordelen van rantsoenen is gebundeld op de website www.mijnrantsoenwijzer.nl

